

20 **Tolstoj Nos den 25 Nov[ember]
(7 Dec[ember]) 1846.**⁵⁶⁸

Den 16⁵⁶⁹ November [g. st.] infunno sig i Dudinka några Dolgāner för att efter aftal beledsaga mig med sina renar till Tolstoj Nos⁵⁷⁰. En af Dolganerne bekände sig till Christna läran och öfverraskade mig på det högsta derigenom, att han vid afresan kastade sig på knä framför Guds moders bild och uppläste en lång bön för min välgång. Sedan denna lithania var ändad, inpackade man mig i en så kallad *balok*, d. ä. en med renhudar öfvertäckt släde, liknande till sin yttre form ett aflångt skrin. Kl[ockan] 10 om morgonen skedde afresan från Dudinka och då jag efter en färd af 60 verst kröp ur skrinet genom dess trånga sidolucka, gol tuppen sin sista nattväckt i Samylowa. Detta vinterläger bestod, liksom de flesta andra nedanom Dudinka, af blott ett enda litet hus, hvilket sades tillhöra en Jeniseisk köpman, men för det närvarande beboddes af en sjuttioårig qvinna och en mansperson, som vid mitt inträde i stugan föll mig till fota och i de mest ödmjuka ordalag bad mig förlåta, att han ehuru Rysse till börd, var född bakom tundran. Då detta fel i mina ögon endast var en förtjenst, undfägnade jag mannen med en sup och lät honom sedan berätta för mig allt hvad han visste om sederna och lefnadssättet i sin födelseort *Chatanga*⁵⁷¹. Midt under hans berättelser fylldes rummet af Karasinska Samoieder, hvilka genom Dolganerne hade blifvit underrättade om min resa och redan en tid bortåt afbidat min ankomst till vinterlägret, i afsigt att för mig få yppa sina sorger, såsom den tillstädesvarande Fursten yttrade sig. Efter att hafva

- 564 *Podgorodnaja* || Den ~
565 *Jur.* || Sam.
566 Above this, Castrén has written: *Jur.*
567 *Badejewska* || 1. Badäjewska || 2. ~
¶ Med undantag af stammarna
568 The travel report from Dudinka to Tolstoj Nos was probably sent from Nazimovo on 22 February/6 March 1847. No mscr exists. The report was published in *Morgonbladet* 33/1847 (3 May 1847), in Castrén 1855: 236–241, and in German in the *Bulletin* of the Academy of Sciences of St Petersburg. Castrén 1847h; Castrén 1848j: 231–236.
569 16 || NRF: 16 (28).
570 Tolstoj Nos is situated in Karaul at N70°7′0″ E83°11′0″. (TS)
571 Xatanga is on the river of the same name at N71°58′41″ E102°27′52″. (TS)

- 572 Seljakino at N69°42'36"
E84°5'31". (TS)
- 573 In his travel diary KK Coll.
539.31.2 Castrén combines this
encounter with the journey
back from Tolstoj Nos to Du-
dinka. See p. 1215–1216.

utbedt sig min tillåtelse att sitta ned på golvet och istoppa sina pipor, började Samojederne beskärma sig öfver en Magazinsförvaltare i Tolstoj Nos, som hade hotat afsända till guldvaskerierna alla Jeniseiska Samojeder, för att genom arbete aftjena sina mångåriga mjölskulder till kronan. Öfvertygade att träldomen och det tunga arbetet i vaskerierna skulle tillskynda dem döden, hade förbemäldte Samojeder enligt sin egen försäkran beslutit att hellre ”mörda hvarandra inbördes, för att åtminstone få hvila i sina fäders jord”. Detta grymma beslut sade sig de vilda männen hafva för afsigt att genast utföra, så framt de af mig erhöilo full visshet derom, att kosakens hotelser grundade sig på öfverhetliga bud och befallningar. Tvertemot verkliga förhållandet kunde jag väl icke fullkomligt bestrida sanningen af Magazinsförvaltarens uppgifter, men genom goda ord och brännvin lyckades det mig ändock att lugna Samojedernes sinnen, så att de icke allena st slogo ur hågen den påtänkta slagtingen, utan till och med förerade åt mig några fjällrackor, såsom ett bevis på sin tillfredsställelse med höga öfverheten.

Glad att så lyckligen hafva kommit ifrån den Samojediska mordaffären fortsatte jag min resa på morgonen, utan att hafva njutit någon hvila under hela den föregående natten. Obehaget att såsom ett lik forslas fram i den trånga, dunkla kistan förmådde mig att nu taga min plats i en formansslåde; men denna oförvägenhet fick jag inom kort umgälla med förfrusna fötter, fingrar och skilda delar af ansigtet. Då denna olycka i nästföljande vinterläger upptäcktes, ansåg jag för tjenligt att återvända till mitt fängelse och låg der innesluten hela den återstående delen af dagen. Genomfrusen anlände jag sent på aftonen till Seljakina⁵⁷² vinterläger, som bestod af tre usla kojor. I en af dem logerade ett ungt fruntimmer, som väckte min uppmärksamhet genom sin fina, ehuru något utslitna klädsel och sitt förnäma beteende.⁵⁷³ Knappt hade jag sport husvärden om hennes stånd och vilkor,

förrän hon kastade sig på knä framför mina fötter och anhöll om nådig bönhörelse. Härpå följde en vidlöftig, med suckar och tårar beledsagad syndabekännelse, som utgjorde en sorglig vederläggning af Sara Widebäcks äktenskaps-philosophie.⁵⁷⁴ Denna philosophie hade väl i förstone upphöjt vår unga synderska ifrån en fattig slafvinna till en förnäm dam, men sedermera störtat henne i ett så djupt elände, att hon nu nödgades på sina knän bönfälla om en skärf för att värja sitt unga lif emot hafvets frostiga vindar. Jag offrade åt den olyckliga, hvad jag förmådde och lofvade göra mitt bästa, för att åstadkomma en lindring i hennes beklagansvärda öde.

Ifrån *Seljakina* afreste jag ännu samma afton och hamnade emot morgonen i vinterlägret *Kasatskoj*. Efter att hafva bestyrt om thé, frukost och en brasa, lät jag på den drypande väggen uppspika några renhudar, i tanke att genom några timmars hvila vederqvicka mina genom frossa, hunger och nattvak uttröttade lemmar. Men knappt hade jag igenlykt mina ögon, förrän tvenne högljudda Samojejer inträdde i rummet och störde min ro genom ett sällsamt köpslageri. Hvardera Samojeden egde en son och en dotter, alla i det närmašte giftvuxna, utom en af flickorna, som ej längesedan fyllt sina fem år. Nu önskade fäderna genom ett vänskapligt utbyte af sina döttrar förse sönerna med hustrur; men då fadren till den fullväxta flickan naturligtvis gjorde anspråk på en mellangift af den minderåriga flickans fader, så uppstod med anledning häraf en långvarig och hårdnackad strid emellan de begge parterna. Efter mycket prutande och köpslagande träffade man omsider den öfverenskommelse, att fadren till det femåriga barnet skulle med tio renar ersätta den äldre flickans mognade meriter.

Sedan denna byteshandel blifvit afslutad, afreste jag ifrån *Kasatskoj* och fann åter i nästföljande vinterläger stugan uppfylld med Jeniseiska Samojejer. ”Hvad betyder denna Samojediska folkvandring”?

574 Castrén refers to the literary character Sara Videbeck in the Swedish writer Carl Jonas Love Almqvist's (1793–1866) novella *Det går an*, published in two parts in 1838 and 1839. Sara Videbeck, the main character, demands from her lover that they should not marry each other but live together out of wedlock and without sharing their property. Almqvist was therefore stigmatized in public opinion for promoting of promiscuity, and during the most intense debate another Swedish writer, August Blanche (1811–1868), wrote a parody of the same theme, *Sara Widebeck, En tafla ur lifvet*, in 1840. Wizelius 1942; Bohman 1942: 357. (TS)

- 575 Around Lake Pjasino, situated at N69°48' E87°43'. At present, the industrial city of Noril'sk is at the southern end of the lake. (TS)
- 576 The River Pura, running into the River Pjasina from the left at N72°58'0" E86°45'32".
Tawgy means the Nganasans, the same people that Castrén previously called with their other name 'Avam'. The River Tajmura runs into the River Niznjaja Tunguska at N63°45'40" E98°3'57". (TS)
- 577 Luzino at N68°54'20" E85°50'11". (TS)
- 578 Tundra Enets groups. Cf. p. 837.

sporde jag mannen med den rödtskimrande Furstliga uniformen, och han genmälte: "Vi hafva hela sommaren legat ute på tundrorna, fiskat, fångat vilda renar, räfvar, fjällrackor m. m. Nu sedan vintern inträdt, uthärda vi ej den skarpa kölden i hafsbandet, utan jagas bort till skogen, som åtminstone skänker oss ett skydd emot stormen. Våra sommartält", fortfor den Furstliga mannen, "upplå vi på de *Pjasinska* tundrorna⁵⁷⁵ vid floden *Fura*^{lix 576}, men vintertiden uppehålla vi oss i nejden af *Lusina*-vinterläger⁵⁷⁷, der vi äfven erlægga vår skatt. För öfrigt dela vi oss i tre slägter eller så kallade *Ordy*: den *Chantaiska* (Samatu), den *Karasinska* (*Mungandji* eller *Mogadji*) och den under staden lydande eller *Podgorodnaja* (Bai^{lx})⁵⁷⁸. Bland dessa slägter besöka blott de Karasinska Samojederne i en talrikare mängd tundrorna vid Pjasina.

lix. Utom Jeniseiska Samojeder uppehåller sig vid samma flod, som utfaller i Pjasina, en slägt af *Tawgy*stammen. Tvenne andra Tawgy-slägter äro bosatta vid sjelfva *Pjasina* och vid *Taimura* vistat ej mindre än fem slägter af samma stam.

lx. Såsom sjelfva dessa benämningar tillkännagifva, hafva de Jeniseiska Samojederne fordom utsträckt sig vida sydligare än i närvarande tid. Ännu för några decennier tillbaka öfvervinttrade de vid Chantaika och erlade sin skatt i detta vinterläger. Om Karasinska Samojeder vet man med säkerhet, att de tillföre nomadiserat kring Karasina vinterläger, och hvad Bai-slägten beträffar, så har den kvarlemnad tydliga spår af sin vistelse i nejden af Turuchansk uti flod- och bya-namnen: *Bajicha*. Anmärkningsvärd är för öfrigt den historiska uppgift, att slägten *Mugadji* (enl. Fischer: *Mokase*) under Sibiriska eröfringstiden blifvit träffad vid Tasfloden. Detta factum i förening med Bai-släktens tidigare vistelse vid Bajicha gifver anledning till den förmodan, att Tawgy-stammen, hvartill äfven de Jeniseiska Samojederne böra hänföras, i fornda tider egt en mera verklig utsträckning, såsom förhållandet äfven varit med Jurakerne och de vid Jenisej förekommande grenar af den södra Samojed-stammen.

Hela Bai-släkten och en stor del af de Chantaiska Samojederne utgöras af fiskare, hvilka både vinter och sommar uppehålla sig vid Jenisej”. Efter denna relation började Fursten presentera mig för de rikaſte och meſt betydande män, som voro tillſtådes i ſtugan, ſamt anhöll slutligen om en ſup för ſig och ſina vänner. Jag lät ur ſlåden framtaga ett brännvinskrus, men i den biſtra kölden hade brännvinet förbytt ſig till is. Man lade kruset i ugnen, men denna var redan ſå afkyld, att brännvinet icke upptinade. Mitt förslag att man borde nedsänka kärlet i kallt vatten förkaſtades af fruktan för en möjlig beblandning; men deremot hittade en af Samojederne på det i hans tanke klokare råd att rulla den iskalla lerflaskan på ſin bara, blanka, iſterskinande mage. Denna åtgärd hade verkligen till påföljd, att brännvinet lät uttappa ſig, hvarpå ſamtliga Samojederne utbruſto i fröjderop och bådo mig omtala för mina hemmavarande vänner att den Samojediska ugnen ändock vida öfverträffar den Ryska – ett uppdrag, ſom jag härigenom anſer mig hafva uppfyllt.

Efter att hafva förplägat Samojederne med brännvin, fortsatte jag åter min reſa och nådde ännu ſamma⁵⁷⁹ dag det ryktbara vinterlägret *Tolſtoj Nos*, ſom lärer vara beläget emellan 71 och 72 graders nordlig bredd. Nämnde vinterläger beſtår af fyra huſ, det ena uſlare än det andra, och alla för det närvarande näſtan helt och hållet inſvepta i drifvor. Boningsrummen äro ſå illa förſedda, att vattnet än dryper längsmed väggarne, än åter förbyter ſig till en ſlags rimfroſt. En iſande vind blåſer in genom väggſpringorna och de murkna golftiljorna. Vid eldningen, ſom verkſtälles om natten, är man i fara att qväfvas af rök och den kalla ånga, ſom inſtrömmar genom den vidöppna dörren. De annars ſå kyliga iſfönſtren lända mig ej här till någon olägenhet, ty då det i alla fall är omöjligt att arbeta vid dagsljus, har jag lätit från inre ſidan faſtkila alla fönſtergluggar med trädluckor. Så lefver jag nu i min trånga ſtuga, omgifven af ett evinnerligt

580 In Castrén's diary of 1846 (KK Coll. 539.31.2 p. 282–289) there is a draft version of a travel report from Tolstoj Nos to the south. See p. 1215–1217.

mörker och förnöter enligt Fornfinsk sed större delen af min dag vid den värmande ugnshärden.

Med anledning af det nu rådande mörkret bör jag tillägga, att solen redan försvann i medlet af November och sedan denna tid gifvit sig tillkänna blott genom en svag rodnad vid horisonten. Deremot har man vid sjelfva middagstiden sett månen skrida fram öfver fästet, med blekt och dystert anlete. Tundrorna hafva under dagens lopp merendels varit omhöljda af ett gråaktigt töcken, men vid aftonens inbrott har jag anmärkt, att dimmorna pläga försvinna, hvarefter månen, stjernorna och det fladdrande norrskenet sprida en glans, som med underbar tjusningskraft gjuter sig öfver de vidsträckta snöfälten. Det är i sjelfva verket natten, som skänker ljus åt de arma nordanländerna, ty det så kallade dagsljuset är åtminstone vid Tolstoj Nos af en så mystisk beskaffenhet, att jag vid dess betraktelse alltid ihågkommer profetian om de yttersta dagarna.

Härmed avslutar jag denna relation, som för sitt magra innehåll torde finna en ursäkt deri, att den är skrifven i Tolstoj Nos, nära vid Ishafvets stränder.⁵⁸⁰